

Toto číslo je venované pamiatke prof. dr. Bohuslava Braunera

BOHUSLAV BRAUNER

Bohuslav Brauner, na ktorého spomíname pri príležitosti stého výročia jeho narodenín, patrí medzi našich najlepších chemikov predchádzajúcej generácie, ktorá položila dobré základy pre rozvoj našej teoretickej vedy i chemického priemyslu. Brauner bol v tejto práci význačnou osobnosťou a získal si svetové meno na medzinárodnom vedeckom fóre, kde dôstojne reprezentoval svoju vlasť, ktorú miloval a pre ktorú pracoval.

Bohuslav Brauner sa narodil 8. mája 1855 v Prahe. Pochádzal z rodiny, ktorej členovia boli v strede českého národného, politického a kultúrneho

života. Mal pre svoj mimoriadny vedecký rast všetky predpoklady — materiálne i spoločenské, hlboké všeobecné vzdelanie i vedomosti odborné a jazykové. Študoval u výborných učiteľov v Prahe i v zahraničí. Vypracoval sa na vynikajúceho odborníka a dosiahol svetovú úroveň. Osobne sa poznal s mnohými slávnymi chemikmi (Bunsen, Roscoe, Ramsay, Abegg), spolupracoval a spriatelil sa s geniálnym Mendelejevom, ktorého periodickú sústavu propagoval a dopĺňal. Udelili mu niekoľko čestných doktorátov v zahraničí, bol v mnohých cudzích i medzinárodných vedeckých spoločnostiach čestným alebo riadnym členom, zasadal v Medzinárodnej komisii pre chemické prvky, mal rad čestnej légie Francúzskej republiky. Doma sa stal profesorom analytickej a anorganickej chémie na Karlovej univerzite a po mnohé roky riadil vedecký vývoj našej chémie; bol členom všetkých popredných vedeckých korporácií a vychoval vynikajúcich nástupcov. Pri dobrej telesnej kondícii a duševnej čulosti dožil sa takmer osemdesiat rokov. Zomrel 15. februára 1935.

V tomto čísle nášho časopisu nemôžeme rozoberať všetky Braunerove vedecké práce, publikácie a účasť na významných vedeckých rozhodnutiach. Tento úvodný článok má pripomenúť len niektoré jeho najdôležitejšie zásluhy v spojení s jeho osobnými vlastnosťami, upozorniť mladšiu generáciu na vzorného vedeckého pracovníka a vyrovnaného človeka.

Pri mene Bohuslava Braunera sa každému chemikovi vybaví v prvom rade Mendelejevova periodická sústava a jeho priateľstvo s Mendelejevom. Brauner (o 20 rokov mladší) bol nadšeným obdivovateľom Mendelejevovým už od svojej mladosti. Sám neskôr napísal: „Nehankím sa za tento svoj mladistvý entuziazmus, naopak som na to hrdý; hoci od tej doby uplynulo dlhých tridsať rokov, moje nadšenie pre Mendelejeva a jeho dielo sa ani v najmenšom nezmenilo, naopak v mnohom ohľade sa ešte prehĺbilo.“

Brauner už r. 1877 napísal referát o periodickom zákone a jeho prvá samostatná vedecká práca o atómovej váhe berýlia a jeho zaradení bola vypracovaná na základe Mendelejevovej sústavy. Správnosť polemiky so švédskymi chemikmi Nilsonom a Pettersom sa potvrdila až po čase. Brauner sa však všetkými svojimi ďalšími prácami i na medzinárodných konferenciách vždy hlásil ako nadšený stúpenec a obhajca Mendelejevovej sústavy. Spolupracoval aj pri niektorých jej formálnych zmenách, ale podstata ostala a najnovšie teórie o stavbe atómu ju len potvrdili. Brauner svojimi prácami značne prispel k uznaniu tohto zákona i v krajinách, kde obyčajne diela slovanských bádateľov narážali na neporozumenie. Vedeckú spoluprácu Braunera s Mendelejevom potvrdzuje dvojnásobná návšteva Braunerova v bývalom Petrohrade a návšteva Mendelejevova v Prahe. Prehĺbila sa v srdečné priateľstvo, ktoré spájalo obidvoch vynikajúcich chemikov slovanských národov a ktoré je akoby symbolom nášho terajšieho priateľstva a spojenectva.

Pre dokonalú znalosť systému prvkov, metodiky stanovenia atómových váh a pre svoje vedecké výskumy v odbore vzácnych zemín bol Brauner uznávanou autoritou. Pri medzinárodných stykoch mu pomáhali i jazykové schopnosti (ovládal päť rečí). Zaslúžil sa o to, aby pre stanovenie atómových váh bola za základ vzatá atómová váha kyslíka. Keď Abegg organizoval vydávanie veľkého mnohozväzkového diela *Handbuch der anorganischen Chemie*, napísal pre neho Brauner rad statí o stanovení atómových váh jednotlivých prvkov. Pre Mendelejeva do učebnice *Osnovy chimiji* napísal kapitolu o prvkoch vzácnych zemín. Prednášal v londýnskej Chemickej spoločnosti, zúčastnil sa mnohých konferencií v cudzine i doma.

Vo výskume sa Brauner zamerl najmä na prvky vzácnych zemín, prispel k ich poznaniu a vzbudil o ne záujem najmä u svojho žiaka Štěrbu—Böhma, ktorý potom so svojou školou vykonal mnoho ďalších výskumov v tejto oblasti.

Bohuslav Brauner vchoval viac vynikajúcich chemikov. Aj vynikajúci vedec J. Heyrovský bol jeho žiakom a nejaký čas asistentom (kým sa habilitoval na fyzikálnu chémiu). Braunerove prednášky boli náročné, bohaté na podrobnosti, historické poznámky i osobné spomienky, ktoré sa študent nikde inde nedozvedel. Je pravda, že si často nerozumel so začiatočníkmi, ktorým chýbali základy, ale pre svojich vyspelých spolupracovníkov bol bohatou studnicou vedomostí, vzorom v svedomitej a presnej práci i ochotným poradcom pri vedeckom raste.

Pre úplnosť treba charakteristiku jeho osobnosti doplniť i spomienkou na jeho športovú zdatnosť, rýdzi charakter, vlastenectvo a slovanskú uvedomenosť. Bol to človek a vlastenec svetového rozhladu, na ktorého nezabudne nik z tých, ktorí ho poznali.

M. Dillinger